

bi se u zdravijem okruženju i državnom uređenju, u kome bi se znanost barem minimalno respektirala, moglo razviti u istinski centar medievističkih studija, preko kojeg bi bosansko srednjovjekovlje konačno dobilo i zasluženu institucionaliziranu istraživačku ustanovu.

Dženan Dautović

Radovi Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru, sv. 58, Zagreb – Zadar 2016., 517 str.

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Zadru, u prosincu 2016. godine je nastavio svoju izdavačku tradiciju objavom 58. sveska *Radova*, svojega godišnjaka, jednog od vodećih časopisa iz područja povijesnih znanosti, posebice za područje Dalmacije. U ovom svesku objavljeno je šesnaest članaka te šest recenzija i prikaza.

Prvi u nizu je članak Miljana Gogića, pod nazivom *Rimokatolička župa Novog Brda u kasnom srednjem vijeku (1-26)*, u kojemu se autor bavi problematizacijom rimokatoličkih zajednica u Srbiji u 13. i 14. stoljeću. Na primjeru Novog Brda, autor prikazuje situaciju u kojoj se zajednice tog tipa nalaze kao prvi ciljevi turske najezde, dotičući se pitanja ekonomije, svakodnevice, ali i vjerske jurisdikcije.

Članak Krešimira Kužića, *Dva pomorca iz Hrvatske u plovidbama na rubu poznatog svijeta (poč. 15. st.) (27-48)*, u pokušaju odmaka od diskusija o plovidbama u mletačkom kontekstu, tematizira dalekomorsku plovidbu iz hrvatskih krajeva u 15. stoljeću, na primjeru dva pomorca koji na svojim putovanjima dopijevaju sve do Kanara i Loftskog otočja. Rad donosi opis puta kojeg prolaze Alviž Nasimbenov i Andrija Petrov, a koje daje doprinos putopisnoj literaturi, ali i kartografiji kasnog srednjeg vijeka.

Članak koji slijedi Kužićev jest onaj Trpimira Vedriša, gdje autor u članku naslovljenom *Zadarski ranonovovjekovni prijepisi muke sv. Stošije i sv. Krševana: Pitanje podrijetla i međusobnih odnosa (49-78)* provodi tekstualnu analizu ranog hagiografskog zapisa "Passio S. Anastasiae", iz kojeg proizlaze narativi o oba sveca. Autor primarno analizira odnose između najranijih zapisa legende, donoseći zaključke o tome kako se tekst uklapa u latinsku hagiografiju, uz otvorenu mogućnost tumačenja u kontekstu carigradskog kulta.

Marija Zaninović-Rumora bavi se problematikom kamenih mjera i mjerama urezanim u kamen koje se navode u građi i statutima dalmatinskih gradova, u radu pod nazivom *Kameni spomeni starih mjera u Dalmaciji (13-18. stoljeće) (79-101)*. Mnoge od ovih mjera i danas su sačuvane u muzejima, kao i na trgovima, a Zaninović-Rumora donosi brojne argumente u korist njezine tvrdnje da sačuvane mjere ne nose samo važnost u studijama povijesnih mjernih sustava, već je na njih potrebno gledati kao i na vrijedne kulturno-umjetničke spomenike.

O kapetanu topnika Grguru Garbinu (†1621) i njegovoj kući u Zadru (103-114), članak je u kojemu autor Bojan Goja, na temelju arhivskih i terenskih istraživanja, obrađuje lunetu portala kuće obitelji Garbin, koja se do danas nalazi ugrađena u jednu kuću u Zadru. Izrada lunete, smještena na početak 17. stoljeća, povezana je s prijelazom jedne grane obitelji, originalno s otoka Paga, u Zadar. Autor utvrđuje položaj kuće u čiji je portal luneta bila ugrađena, a kroz arhivska istraživanja donose se spoznaje o zanimanju pojedinih članova obitelji.

Članak Ilije Laloševića, naslovljen *Utvrđeni gradovi Boke Kotorske iz mletačkog razdoblja (115-146)*, kroz širok spektar literature i dokumentacije, proučava tipologiju, razvoj i arhitekturu

fortifikacija spomenutih u naslovu. Autor navodi kako fortifikacije reflektiraju stratešku važnost Boke iz mletačke perspektive, a članak završava diskusijom o zanemarenosti utvrda kao povijesne baštine i nužnosti njihova održavanja.

Lovorka Čoralčić i Maja Katušić dale su svoj doprinos radom naslovljenim *Šibenčani u mletačkim prekojadranskim kopnenim postrojbama (18. stoljeće) (147-190)*, u kojemu se bave pitanjem udjela vojnika iz Šibenika u pješastvu i konjici na temelju arhivske građe sakupljene u Državnom arhivu u Veneciji. Autorice razmatraju brojna pitanja, primjerice brojnost vojnika, njihovu dob i mjesto djelovanja te na taj način donose najpotpuniju sliku šibenskih vojnika u već spomenutim postrojbama u dosadašnjoj historiografiji.

Članak *Glagoljaš don Luka Žuvić, njegovi zapisi i zbirčice pripovijedi (18. st.) (191-221)*, Grozdane Franov-Živković, donosi novi uvid u autorstvo rukopisa sačuvanih u Državnom arhivu u Zadru i Sveučilišnoj knjižnici u Splitu. Usporednom analizom dijelova Knjiga pripovijedi i glagoljskih zapisa u knjigama bratovština, matičnim knjigama i drugim rukopisima, autorica rada iznosi zaključak da je autor spomenutih djela bio don Luka Žuvić iz Luke na Dugom otoku.

U radu Josipa Celića, *Crkveno stanje u Zadarskoj nadbiskupiji 1818. godine (223-262)*, autor se bavi crkvenim stanjem u nadbiskupiji i to polazeći od reformi koje se pokreću za mletačke pa do razdoblja Druge austrijske uprave. Autor donosi opis njezine jurisdikcije, ustrojstvo same nadbiskupije, ali i kult, što uključuje službu, vjersku poduku i podatke o službenicima koji unutar nje djeluju.

Mirko Đinđić donosi uvid u političku i životnu situaciju jednog dalmatinskog Talijana 19. st. u radu naslovljenom *Luigi Lapenna: prijelomni trenutci političke i životne karijere (263-284)*. U fokusu rada je njegova nacionalna svijest, kao i pokušaji djelovanja u okviru političkog pragmatizma u svrhu ostvarenja svojih ciljeva, koji su u svakom trenutku njegova djelovanja bili podređeni austrijskoj političkoj ideji.

Izvoještavanje Glasa Crnogoraca o osnivanju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (285-307) rad je u kojem autori, Nataša Ružić i Vladan Lalović, prikazuju kako je list iz naslova rada sudjelovao u formaciji javnog mnijenja oko osnivanja Kraljevine SHS. Autori su analizirali glasilo između kolovoza 1918. i veljače 1919. godine i došli do novih spoznaja o tome kako je kralj Nikola I., na vrlo uspješan način, utjecao na puk kroz manipulaciju Glasom Crnogoraca, a jedna od vodećih ideja koju je zastupao jest ona o nezavisnosti Crne Gore unutar Kraljevine SHS.

Gordan Karlić i Višeslav Aralica u radu naslovljenom *Život i djelovanje Vjekoslava Maksa Luburića do proglašenja Nezavisne Države Hrvatske (309-358)*, bave se Luburićevim najranijim životom i budućom karijerom do 1941. godine. Kroz analizu njegova privatnog života u najranijim godinama, autori pokušavaju rasvijetliti dosad nepoznate aspekte formacije njegove političke karijere.

Rad Nikice Barića, *Pomorstvo Nezavisne Države Hrvatske u okolnostima talijanske prisutnosti na istočnom Jadranu (1941.-1943.) (359-382)* bavi se onim dijelovima jadranske obale koji su bili pod talijanskom okupacijom u razdoblju od sklapanja Rimskih ugovora, 18. svibnja 1941., do kapitulacije Italije u rujnu 1943. Poseban naglasak u radu stavljen je na pomorski promet i ribarstvo u okviru odnosa NDH i Italije.

Partizanska propaganda na zadarskom području 1943.-1945. s naglaskom na ulogu komunističke partije hrvatske (383-437) rad je u kojemu autori, Mateo Bratanić i Tomislav Ražnjević, prikazuju antifašističku propagandu u Zadru, u periodu od kapitulacije Italije do oslobođenja sjeverne Dalmacije. U kontekstu propagande, autori se dotiču problematike njezina utjecaja

na javno mnijenje, uspješnosti, kao i uklapanje u kontekst Drugoga svjetskog rata. Rad predstavlja opći pregled propagandnih aktivnosti, obzirom na to da su autori svjesni ograničenja oko dubljeg ulaska u problematiku propagande, primjerice onih vezanih uz rodna pitanja.

Davor Marijan se u radu *"Događanja naroda" u Kninu 1989. godine – slom jugoslavenske ustavne konstrukcije u Hrvatskoj (439-467)* kroz analizu velikog broja dokumenata bavi okupljanjima u Kninu iz veljače i srpnja 1989. godine, odgovorom komunističkih vlasti na njih, ali i njihovim dalekosežnim utjecajem na daljnja događanja u procesu raspada Jugoslavije.

Posljednji rad u ovom broju jest *Pregled povijesti zadarskog zdravstva (469-496)* autora Nevena Skitarelića, Roberta Nezirovića i Nataše Skitarelić. Autori donose pregled zdravstva i zdravstvenih ustanova u Zadru od antičkih vremena do danas, temeljeći se na podacima preuzetim iz postojeće historiografije.

Osim toga, ovaj zadnji svezak *Radova Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* donosi recenzije i prikaze knjiga i časopisa domaćih autora (497-514).

Matea Laginja

Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, sv. 55, br. 1-2, Dubrovnik 2017., 630 str.

U izdanju Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku objavljen je 2017. pedeset i peti svezak istaknute znanstvene serijske publikacije *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku* koja obuhvaća širok spektar tema iz povijesti Dubrovnika i dubrovačkog područja te Boke Kotorske u razdoblju od srednjega vijeka do suvremenoga doba. Kao i prethodni i ovaj svezak objelodanjen je u dva broja koji sadržavaju petnaest izvornih znanstvenih radova, dva prethodna priopćenja i jedan pregledni rad.

Prvi broj sveska započinje radom dvaju autora, Željka Pekovića i Kristine Babić, naslovljenim *Predgrađe dubrovačke civitas (1-63)*, u kojem autori, revidirajući prethodna mišljenja vezana za ubikaciju starog i novog gradskog bedema prema brdu, donose nova tumačenja odredaba 41. glave pete knjige i 57. glave osme knjige Statuta grada Dubrovnika iz 1272. te njegove novele iz 1296. godine, kojima su regulirane ulice južno od Place. Analizom dokumenata iz Spisa dubrovačke kancelarije autori nude prijedloge ubikacije pojedinih terena i kuća koje se spominju u statutarim odredbama.

Način na koji su predmoderni Dubrovčani razumjeli svoju pripadnost gradu-državi i pripadnost zajednicama poput "Ilira", "Slovinaca", "Dalmatinaca" ili "Hrvata" tema je koju je obradio Lovro Kunčević u radu *Etnički i politički identitet predmodernog Dubrovnika od 14. do 17. stoljeća (65-87)*. Rad je podijeljen u dvije cjeline, od kojih se u prvoj iznose dva temeljna načina na koji su Dubrovčani razlikovali politički i etnički identitet dok u drugoj autor analizira međuodnos političke i etničke pripadnosti zaključujući kako su oni funkcionirali komplementarno.

Sljedeći prilog je iz pera Stjepana Ćosića, a pod naslovom *Dubrovački rod Radulovića i njihov grbovnik (89-129)*. Autor u prilogu analizira sadržaj nedavno objavljenog grbovnika koji se čuva u Biblioteca Estense Universitaria u Modeni, a potječe iz zbirke rukopisa Càmpori. Riječ je o jednom od prerisa Korjenić-Neorićeva grbovnika iz 1595., izrađenom za potrebe dubro-